

**Priporočila ZRS Koper za zagotavljanje odprtega dostopa
do znanstvenih publikacij – kratka verzija**

1. Pred predajo besedila založniku

a. Obvezna navedba financerjev in afiliacije

- V vseh besedilih, ki so rezultat raziskovalnega dela, sofinanciranega iz javnih sredstev, je potrebno dosledno navajati afiliacijo in vse podatke o (so)financerju ali (so)financerjih ter številko projekta.
- Priporočljivo je, da raziskovalke in raziskovalci navajajo tudi svojo [ORCID](#) številko.

b. Izbira ustreznega založnika

- Potrebno je upoštevati [zahteve \(so\)financerjev](#) raziskovalnih aktivnosti glede odprte znanosti.
- Ena od [možnosti](#) je objava na platformi »[Open Research Europe](#)«, ki omogoča takojšnjo odprto objavo raziskovalnih rezultatov, odprt recenzentski postopek ter vključitev v uveljavljene mednarodne indekse.
- Pri izbiri založnika ali publikacije, ki omogoča objavo ob spoštovanju določil odprte znanosti so v pomoč spletna orodja:
 - [Open Policy Finder](#),
 - Directory of Open Access Journals ([DOAJ](#)),
 - [Journal Checker Tool](#),
 - Portal Odprte objave - [Izbira revije za objavo](#).

Pri iskanju ustrezne publikacije za objavo ob upoštevanju določil odprte znanosti in specifik posameznih založnikov vam lahko pomagamo v knjižnici ZRS Koper.

c. Avtorske pravice, skladnost z zakonodajo in licence

- Avtorji lahko avtorske pravice prenašajo na založnike le neizključno. Materialne avtorske pravice znanstvenih publikacij, ki so rezultat raziskovalnega dela, morajo zadržati avtorji.
- Avtorji morajo zagotoviti objavo znanstvene publikacije z odprto licenco (npr. licenci Creative Commons [CC BY 4.0](#) in [CC BY-SA 4.0](#) ali njima enakovredne).
- Avtorji morajo biti seznanjeni z avtorskopравnimi elementi pogodbe z založnikom in o tem obvestiti institucionalnega bibliografa na za to predvidenem obrazcu (priloga).

d. Raziskovalni podatki povezani z recenzirano znanstveno objavo

- Avtorji morajo zagotoviti odprti dostop do vseh drugih rezultatov raziskav (npr. raziskovalnih podatkov ipd.), ki so obravnavani v publikacijah.
- Odprti dostop do rezultatov morajo zagotoviti takoj, ko je to izvedljivo, najpozneje pa ob objavi znanstvene publikacije.
- Raziskovalni podatki morajo biti hranjeni v skladu z načeli FAIR v zaupanja vrednem repozitoriju in v publikaciji ustrezno citirani.

2. Besedilo je sprejeto v objavo, končna verzija (VoR) še ni objavljena

- Ko založnik odobri objavo, o tem obvesti avtorje. Avtorji ob tem večinoma prejmejo v vpogled t.i. postprint (oz. AAM) verzijo članka;
- Vsebinsko je AAM verzija članka že popolna in če je dostopna na spletu ter opremljena s PID (npr. DOI številko), jo avtorji lahko posredujejo knjižnici, ki vnese bibliografski zapis v bazi COBISS in dCOBISS.
- Vse potrebne informacije o objavi naj avtorji posredujejo v knjižnico na za to [predvidenem obrazcu](#).
- Bibliograf mora biti seznanjen z založnikovimi specifičnimi zahtevami v zvezi z objavo (npr. časovni embargo, omejitev na institucionalni repozitorij, ipd.).

V tem času morajo biti objavljeni in v publikaciji ustrezno citirani tudi raziskovalni podatki, vezani na objavljeno publikacijo.

3. Po objavi založnikove verzije na spletu

- Ko je na spletni strani objavljena končna založnikova verzija znanstvene publikacije (oz. VoR), so avtorji o tem obveščeni.
- Avtorji informacijo o objavi končne verzije takoj posredujejo v knjižnico, kjer poskrbijo za dopolnitev bibliografskih zapisov v bazah COBISS in dCOBISS.
- V knjižnici datoteko s polnim besedilom shranijo v ustreznem repozitoriju (npr. DiRROS).

4. Definicije

Creative Commons licence: so pravno orodje, ki avtorjem pomaga zaščititi njihove avtorske pravice, hkrati pa avtorji z licenco povedo, pod katerimi pogoji dovolijo uporabo svojih avtorskih del. Licence natančno opredeljujejo pogoje uporabe del. [Slovenski prevodi licenc Creative Commons](#)

Odprti dostop do publikacij: celotno besedilo publikacije je brezplačno dostopno na založnikovi spletni strani in/ali v zaupanja vrednem repozitoriju. Na spletni objavi so nedvoumno navedene licence, ki definirajo avtorske pravice objave (npr. [CC BY 4.0](#) za članke ali [CC BY-NC 4.0](#) za monografije). Nosilec materialnih avtorskih pravic izdajatelju dovoli objavo, vsem uporabnikom pa daje prosto, nepreklicno in stalno pravico dostopa do dela ter dovoljuje razmnoževanje, uporabo, razširjanje, prenos in javni prikaz dela, izdelavo in distribucijo izpeljanih del v katerem koli digitalnem mediju za kateri koli odgovoren namen (dovoljeno uporabo označi na primer z licencami avtorskopravnega modela Creative Commons).

Prosti dostop do publikacij: Celotno besedilo publikacije je brezplačno dostopno na svetovnem spletu (v večini primerov na založnikovi spletni strani), vendar je vsebina varovana z določili avtorskega prava, značilnimi za objave v naročniških znanstvenih publikacijah. Avtor je materialne avtorske pravice prenesel na založnika, ki s tem postane imetnik teh pravic in torej ureja (omejuje) pravice do razmnoževanja, uporabe, razširjanja, prenosa in javnega prikaza dela, izdelave in distribucije izpeljanih del v katerem koli mediju ipd. Takšna objava znanstvene publikacije ne izpolnjuje pogoje iz 3. člena Uredbe.

Odprtodostopna revija: celotna vsebina revije (vsi članki!) je odprtodostopna. Nadaljnjo uporabo vsebine revije ureja založnik z licencami (npr. licence Creative Commons [CC BY 4.0](#) za članke).

Diamantni odprti dostop: velja za objave v revijah in monografijah, ki jih izdajajo založbe po neprofitnem založniškem modelu. Vsebina publikacij je v celoti odprtodostopna, objavlanje je za avtorje brezplačno.

Zlati odprti dostop: velja za objave v odprto dostopnih revijah in monografijah, pri katerih je potrebno za objavo plačati (APC - article processing charge; BPC – book processing charge).

Zeleni odprti dostop: velja za objave v naročniških revijah, ki jih je avtor ali v njegovem imenu knjižnica, najpogosteje v obliki recenziranega rokopisa (angl. AAM – author accepted manuscript / postprint) arhivirala v repozitoriju. Njihova dostopnost je pogosto omejena s časovno zaporo, t. i. embargom, nadaljnja uporaba je praviloma določena z založnikovo politiko samoarhiviranja ([Open Policy Finder](#)).

APC (angl. Article Processing Charge): Strošek, ki ga mora poravnati avtor za objavo članka v odprtem dostopu.

BPC (angl. Book Processing Charge): Strošek, ki ga mora poravnati avtor za objavo monografije v odprtem dostopu.

Postprint: avtorjeva končna in recenzirana različica besedila (angl. Author's Accepted Manuscript – AAM), sprejetega v objavo. Vsebuje vse uredniške popravke (recenzentski postopek), vendar nima vseh grafičnih elementov in oblikovanja založnika.

VoR (angl. Version of Record): različica besedila, ki vsebuje vse uredniške popravke (recenzentski postopek) in končno oblikovanje za namene objave na spletni strani založnika.

PID (angl. Persistent identifier): trajni identifikator, ki se najpogosteje uporablja za enovito označevanje digitalnih objektov. Ena bolj poznanih oblik je DOI (angl. digital object identifier).

DiRROS: Digitalni repozitorij raziskovalnih organizacij Slovenije, ki je institucionalni repozitorij ZRS Koper.